

Bilaga O5

Klimat- och
miljöhandlingsplan
Södermalms
stadsdelsförvaltning 2019

Stockholms
stad

**Klimat- och
miljöhandlingsplan
Södermalms
stadsdelsförvaltning
2019**

stockholm.se

Innehåll

Klimat- och miljöhandlingsplan 2019.....	4
Bakgrund	4
Inledning.....	4
Miljöpåverkan och rådighet	4
Genomförande och uppföljning	5
Ansvar	5
Miljömålen	5
1. Hållbar energianvändning	5
2. Miljöanpassade transporter.....	6
3. Hållbar mark- och vattenanvändning	7
4. Resurseffektiva kretslopp.....	10
5. Giffritt Stockholm.....	12
6. Sund inomhusmiljö.....	14

Klimat- och miljöhandlingsplan 2019

Bakgrund

Stockholms stads miljöprogram gäller för 2016-2019. Programmet är ett kommunövergripande styrdokument som är uppbyggt kring 6 övergripande miljömål som utgör en lokal precisering av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen som är mest relevanta för Stockholm. Samtliga mål i programmet berör Södermalms stadsdelsnämnd även om inte alla delmål följs upp av nämnden. Programmet anger också indikatorer för att följa upp de sex målen:

1. Hållbar energianvändning
2. Miljöanpassade transporter
3. Hållbar mark- och vattenanvändning
4. Resurseffektiva kretslopp
5. Giftfritt Stockholm
6. Sund inomhusmiljö

Inledning

Klimat- och miljöhandlingsplanen för Södermalm stadsdelsförvaltning är ett förvaltningsövergripande dokument, där mål som formulerats inom Stockholms stads miljöprogram implementeras i förvaltningens verksamheter.

Planen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas, och beskriver mål, delmål och indikatorer som nämnden följer upp och har rådighet över, samt anger aktiviteter som förvaltningen ska arbeta med. Planen avser verksamhetsåret 2019 och kommer att revideras varje år i samband med att verksamhetsplanen tas fram.

Miljöpåverkan och rådighet

Inom flera av förvaltningens enheter sker aktiviteter varje dag som har konsekvenser för miljön; transporter, energiförbrukning, upphandling av varor och tjänster, inköp, resursförbrukning och avfallshantering. Inom enheterna finns möjligheter att konkret minska förvaltningens totala miljöpåverkan. Dessutom finns miljöpåverkan som är knutna till mer strategiskt och långsiktigt arbete som rör ställningstaganden och beslut i olika ärenden som förvaltningen handlägger och genomför. Detta kan exempelvis vara aktuellt i remissvar, i dialog och samverkan med andra förvaltningar vid utbyggnads- och exploateringsprojekt i stadsdelsområdet samt i

arbetet med investeringar och drift och underhåll av parker och naturområden. Centralt för klimat- och miljöhandlingsplanen är att miljömedvetenhet ska integreras i alla verksamheter. Rådigheten ser emellertid olika ut för förvaltningens skilda verksamheter.

Genomförande och uppföljning

Klimat- och miljöhandlingsplanen ska fungera som ett dokument som förvaltningens alla verksamheter ska arbeta efter och som enheterna kan utgå ifrån när de formulerar åtaganden och arbets sätt. Alla som arbetar inom förvaltningen ska känna till klimat- och miljöhandlingsplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet.

Utfallet för de uppsatta indikatorerna och aktiviteterna redovisas i samband med tertialrapporter och i verksamhetsberättelsen i stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS).

Ansvar

Avdelningscheferna är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för klimat- och miljöarbetet på enheterna, ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i klimat- och miljöfrågor samt driva arbetet framåt.

Miljömålen

Nedan presenteras de 6 övergripande miljömålen med underliggande delmål som nämnden arbetar med. I slutet av varje målbeskrivning presenteras nämndens indikatorer och aktiviteter inom området.

1. Hållbar energianvändning

Utvinning av energi och energianvändning är en av orsakerna till flera stora miljöproblem. Effektivare energianvändning och förnybara energikällor krävs för att minska växthuseffekten. Med energieffektiv teknik kan staden vara en aktör för miljödriven tillväxt och utveckling samt minska sina driftskostnader. Målet syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och växla över till ökad användning av förnybar energi.

Delmål 1.1. Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 2,3 ton per invånare till år 2020

Stadsdelen ska aktivt bidra till att fasa ut användningen av fossila bränslen och arbeta för minskad energianvändning i byggnader, verksamheter och transporter.

Delmål 1.2. Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 % till år 2020.

Energianvändning i stadens byggnader och anläggningar ska minska. Målet innebär att förbrukningen ska minska i de lokaler där förvaltningen har verksamheter jämfört med föregående år.

För att stadsdelen ska uppnå delmålen är indikatorn samt aktiviteter nedan satta i verksamhetsplanen

KF:s mål för verksamhetsområdet: Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

KF-indikator	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Köpt energi	1735 GWh	3,78 GWh

Nämndmål: Nämndens verksamheter bidrar till en hållbar livsmiljö

Aktiviteter
Utreda möjligheten att byta ut värmesystem i parkleksbyggnaderna Skåneglantan, Högalidsparken och Stora Blecktornsparcken.
Utreda möjligheten till ett fortsatt samarbete med miljöförvaltningen att utföra energikartläggningar i utvalda verksamhetslokaler.
Vid utbyte av vitvaror ersätts dessa med energieffektiva vitvaror och vid utbyte av belysning ersätts dessa med LED.

2. Miljöanpassade transporter

Stadens mål är ett långsiktigt hållbart transportsystem, baserat på ny teknik, förnyelsebara bränslen, bättre logistik och mer information. En övergång till mer kapacitetsstarka och mindre miljöbelastande transportmedel är nödvändig samtidigt som arbetet med att söka smarta trafiklösningar och kommunikationssätt som är resurssnåla och utnyttjar energin effektivare än idag måste fortsätta. En satsning på de oskyddade trafikanterna leder till en mer trafiksäker miljö och en stadsmiljö som är mindre bullrig och mer trivsamt att visas i. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga transportlösningar.

Som stor arbetsgivare kan staden också påverka resandet hos de anställda och som verksamhetsutövare kan staden vid upphandling välja miljöanpassade fordon och arbetsmaskiner.

Delmål 2.1. Biltrafiken ska minska

Att ställa om fordonsflottan mot mer miljövänliga fordon är inte tillräckligt för att minska trafikens negativa effekter. För att skapa ett hållbart trafiksystem som både är hälsosamt och tillgängligt måste även biltrafiken och antalet körda fordonskilometer minska. Delmålet kan nås genom åtgärder som främjar gång, cykel och kollektivtrafik. Nämndens centrala läge i stan gör att många reser kommunalt och även promenerar och cyklar i tjänsten.

Delmål 2.2. Stockholm ska ha frisk luft.

Delmålet innebär att staden måste bli bättre på att sänka halterna av föroreningar i Stockholmsluften. Målet kan nås genom val av drivmedel och fordon som ger lägre luftföroreningar, framför allt vad gäller kvävedioxid och PM10.

Alla förvaltningens bilar är miljöbilar. Laddstationer finns i garaget i förvaltningshuset för att kunna ladda förvaltningens två elbilar.

För att stadsdelen ska uppnå delmålen är indikatorn samt aktiviteter nedan satta i verksamhetsplanen

KF:s mål för verksamhetsområdet: Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet

KF-indikator	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	86 %	86 %

Nämndmål: Nämndens transporter och resor är klimatsmarta

Aktiviteter
Verksamhetens bilar tankas med miljöbränsle
Vid utgången leasingavtal för bilar görs en prövning av behov och vid nytecknande ersätts bilen om möjligt till elbil.

3. Hållbar mark- och vattenanvändning

Stockholm upplevs som en attraktiv plats att bo och verka i och en av anledningarna är närheten till parker och naturen och att Stockholm är en stad på vattnet. Stockholms grön- och vattenområden innehåller många viktiga ekologiska funktioner

liksom stora kvaliteter för rekreation. Parker, vatten och natur ger tillgång till gröna oaser, rofylldhet, lek och promenader. Parker och grönområden bidrar även till att dämpa buller och växligheten fungerar som filter för luftföroreningar.

Delmål 3.2. God status ska uppnås i stadens vattenförekomster

De allvarligaste miljöproblemen i stadens vattenmiljöer är övergödning, påverkan av miljöfarliga ämnen samt fysiska förändringar. Delmålet kan nås genom att miljöförstörande effekter av dagvatten minskar.

Delmål 3.3. Stadens vattenområden ska stärkas och utvecklas för både rekreation och biologisk mångfald

Många av stadens mest eftertraktade boende- och mötesplatser ligger vid vattnet. Både Mälaren och Saltsjön är centrala för Stockholmsregionens attraktivitet och skönhet. Det finns dock många potentiella konflikter som måste hanteras i planering, exploatering och underhåll av stadens vattenområden.

Vattenområden ska utvecklas till attraktiva rekreationsområden för alla och inkludera lämpliga funktioner som bad- och båtliv, fiske samt turiständamål.

Strandpromenader ska förbättras till sammanhängande, tillgängliga och tilltalande stråk. Den biologiska mångfalden och möjligheter till fritidsfiske förstärks genom ytterligare biotopvård runt och i bäckar och sjöar samt fortsatt utsättning av fisk i flertalet vatten.

Delmål 3.4. Vid stadsutveckling ska ekosystemtjänster främjas för att bidra till en god livsmiljö

Funktionerna inom stadens ekologiska kärnområden, viktiga spridningszoner och livsmiljöer för skyddsvärda arter behöver värnas och vägas in i stadsplaneringen.

Delmål 3.5. När staden växer ska den biologiska mångfalden stärkas och utvecklas

Genom väl avvägda åtgärder kan vissa rekreativa och ekologiska värden återskapas eller ersättas i de fall oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse. Stadsdelens arbete ska inriktas på att upprätthålla och utveckla funktionerna i strukturen av ekologiskt värdefulla områden, bland annat med en stor variation av natur och kulturlandskap. När ny mark tas i anspråk ska hänsyn tas till förutsättningar för biologisk mångfald och en lämplig grönytekomensation.

Delmål 3.6. Varje stadsdel ska ha god tillgång till parker och områden med höga rekreations-och naturvärden

Närheten till naturen är viktig för stadsdelsområdets attraktionskraft och befolkningens rekreation.

Delmålet innebär att den sammanlagda mängden parkmark i varje stadsdel ska vara tillräckligt stor för att tillgodose invånarnas rekreationsbehov och klara det höga besöksstrycket med fortsatt hög kvalitet.

Tillgängligheten till parker och grönområden ska förbättras genom minskning av barriäreffekter, anläggande av gröna promenader, förbättrad kollektivtrafikanslutning, vägskytning och tydliggörande av parkentréerna. Vid ny exploatering där park- och naturmark tas i anspråk är det viktigt att bevara och utveckla gröna samband och strukturer. I samband med nya planer och projekt sätts åtgärder in för att stärka svaga kopplingar. Det kan vara upprustning eller nyanläggning av parker, lekplatser eller gång- och cykelvägar. Behovet av kunskap om ekologiskt hållbar skötsel ska uppmärksammas i samband med upphandling av park- och naturskötsel.

Delmål 3.7. Varje stadsdel ska planeras för god stadsmiljö

Bra utformade, levande och trygga stadsmiljöer kännetecknas av att de integrerar flera funktioner och tillgodoser flera behov.

Delaktighet och dialog är en viktig demokratisk förutsättning för att skapa goda stadsmiljöer där medborgarna känner sig nöjda.

Stadsodling är en viktig del för att förbättra stadsmiljön och bidrar också till att stärka den sociala sammanhållningen inom stadsdelsområdet.

För att stadsdelen ska uppnå delmålen är aktiviteter nedan satta i verksamhetsplanen

KF:s mål för verksamhetsområdet: Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

Aktiviteter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och berörda bolag utreda om flytande papperskorgar i anslutning till stadens strandbad kan förbättra den lokala stadsmiljön och minska plasten i stadens vattendrag

Nämndmål: Södermalms parker vårdas, bevaras och utvecklas

Aktiviteter

Stadsdelsförvaltningen ska arbeta med att skapa goda möjligheter för nya stadsodlingsplatser för medborgarna på Södermalm.

Nämndmål: Parker och grönområden bidrar till en mångfald av ekosystemtjänster och utvecklas för att mildra effekterna av extrema klimatförhållanden

Aktiviteter

Genomföra skötselåtgärder i naturreservatet Sickla park enligt skötselplan.

Genomföra skötselåtgärder i naturreservatet Årsta holmar enligt fördjupad skötselplan.

Genomföra trädförnyelse enligt trädvårdsplaner i Skinnarviksparken, Erikdalslunden och på Reimersholme.

Komplettera med ytterligare informationsskyltar om naturreservatet vid Sickla park.

Restaurera en del av stadsdelsområdets befintliga perennplanteringar med nya växtbäddar med biokol. Vid valet av perenner beaktas möjligheten att utveckla den biologiska mångfalden.

Tillsammans med koloniträdgårdsföreningarna undersöka möjligheterna att anlägga biodling.

Tillämpa nyupprättad skötselplan för Långholmsparken.

Upprätta en båtförbindelse till Årsta holmar.

4. Resurseffektiva kretslopp

Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. EU:s avfallshierarki innebär att man helst ska förebygga avfall, i andra hand återanvända, i tredje hand materialåtervinna, i fjärde hand energiåtervinna och som sista åtgärd lägga avfallet på deponi. Allt avfall måste tas omhand på ett korrekt sätt för att inte förorsaka skador på människors hälsa och miljön och möjliggöra en cirkulär ekonomi. I Stockholm har materialåtervinningen och matavfallsinsamlingen ökat.

Delmål 4.1. Stadens verksamheter ska förebygga förekomsten av avfall

Stadens verksamheter måste arbeta aktivt med att minimera uppkomsten av avfall. Det bästa sättet att minska avfallsmängderna är att se till att avfallet aldrig uppstår.

Delmålet kan nås genom att stadsdelen vid inköp av varor och tjänster planerar för att minska uppkomsten av avfall. Matsvinn ska minimeras med genomtänkt planering, logistik och mätning.

Produkter som inte längre används inom verksamheten ska så långt det är möjligt återanvändas.

Delmål 4.2. Avfall som uppkommer ska tas omhand resurseffektivt

Delmålet syftar till att minska resursförbrukningen genom materialåtervinning och energiåtervinning av det avfall som idag deponeras obehandlat.

Förvaltningens verksamheter som tillagar och/eller serverar måltider ska, där det är möjligt, sortera ut matavfallet för biologisk behandling. Med biologisk behandling menas att matrester blir kompostjord eller rötas och omvandlas till biogas. En ökad biologisk behandling av matavfallet från stadens egna verksamheter syftar bland annat till att öka biogasproduktionen i Stockholm.

Delmål 4.3 Farligt avfall ska inte förekomma i hushållssoporna.

Delmålet handlar om att ändra konsumtionsmönster och minska mängden farligt avfall från förvaltningens verksamheter. Det kan bland annat ske genom att förvaltningen vid upphandlingar ställer krav på kemikalieanvändning vid städtjänster och skötsel av grönområden samt att man förvissas sig om att egen hantering, borttransport och omhändertagande sker på ett korrekt sätt.

För att stadsdelen ska uppnå delmålen är indikatorn samt aktiviteter nedan satta i verksamhetsplanen

KF:s mål för verksamhetsområdet: Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

KF-indikator	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	60 %

Nämndmål: Nämndens verksamheter bidrar till en hållbar livsmiljö

Aktiviteter
Fortsätta arbetet med att minska användningen av plast och engångsartiklar.
Påbörja matavfallsinsamling i de verksamheter där de tekniska möjligheterna finns.

5. Giftfritt Stockholm

Halterna av många miljögifter är förhöjda i Stockholm. Samtidigt ökar kemikalieanvändningen i samhället, vilket leder till diffusa utsläpp av nya, tidigare okända ämnen. Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO delar in farliga ämnen utifrån deras egenskaper i två nivåer – utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de bör fasas ut och inte användas alls. Alla verksamheter i stadsdelen ska uppdatera sitt kemikalieinnehav årligen i stadens kemikaliehanteringsystem Chemsoft. Där kan man även se vilka produkter som innehåller utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.

Spridningen av miljögifter måste minska och staden kan påverka detta genom att välja miljöanpassade varor och tjänster i sin upphandling. Delmålet avser för nämndens del varor som har en kort omloppstid och livslängd som exempelvis städtjänster. Det gäller även entreprenadupphandlingar för investering, drift och underhåll av parkmark inom stadsdelsområdet.

Delmål 5.2. Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Visionen är att de varor och kemikalier som används i stadens verksamheter inte ska innehålla några ämnen som utgör risk för människa eller miljö.

Delmål 5.3. Användningen av bygg- och anläggningsvaror som innehåller miljö- och hälsofarliga ämnen ska minska

Begreppet bygg- och anläggningsvaror omfattar både kemiska produkter och varor. Bygg- och anläggningsvaror särskiljer sig genom att bygg- och fastighetsbranschen på frivillig bas har tagit fram system för att bedöma miljöprestanda bland annat baserat på kemikalieinnehåll. Staden och flera av dess bolag är medlemmar i Byggvarubedömningen(BVB) och ska använda den vid eget byggande.

Delmål 5.4. Stadens användning av kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen ska minska

Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial som stadsdelen använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning.

Delmål 5.5. Förekomsten av hälsofarliga kemikalier i förskolemiljön ska minska

Ett genomgående fokus i Stockholms stads kemikalieplan är att minska barns exponering för kemikalier och i stadens budget prioriteras arbetet med att minska förekomsten av farliga ämnen på förskolor. För att lyckas med detta krävs det att krav ställs i upphandling och vid byggande. Förskolorna i stadsdelsområdet arbetar alla aktivt med kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.

Delmål 5.6. Negativ påverkan på djur, miljö och människors hälsa från stadens livsmedelskonsumtion skall minska

Medvetna val kring livsmedel har stor potential för att bidra till en hållbar utveckling. De livsmedel som finns på marknaden skiljer sig åt gällande både produktionssätt och miljöpåverkan och det finns därmed goda möjligheter att välja ett alternativ med bättre klimat- och miljönytta. Andelen köpta ekologiska livsmedel inom förvaltningens verksamheter ska öka. Frukt, kaffe, fikabröd som köps in till fikarum och i samband med möten och konferenser ska i största möjligaste mån vara ekologiska och närproducerade. Vid upphandling och under löpande avtalsperiod ställs krav på redovisning från leverantören av andelen ekologiska livsmedel.

För att stadsdelen ska uppnå delmålen är indikatorerna samt aktiviteterna nedan satta i verksamhetsplanen

KF:s mål för verksamhetsområdet: Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

KF-indikator	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	75%	100%
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100%	100%

KF-indikator	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	50%	62%

Nämndmål: Barnen är i goda pedagogiska miljöer både inom- och utomhus i förskolan

Aktiviteter
Förskolan gör kemikaliesmarta val vid inköp av pedagogiskt material.

Nämndmål: Nämndens verksamheter bidrar till en hållbar livsmiljö

Aktiviteter
Följa upp enheternas kemikalieförbrukning i Chemsoft och säkerställa att inga utfasningsämnen förekommer i verksamheterna
Utreda användningen av plastgranulat i storköksmaskiner för de verksamheter som innehar storköksmaskiner.

6. Sund inomhusmiljö

Eftersom vi tillbringar större delen av våra liv inomhus, har en god inomhusmiljö stor betydelse för människors hälsa och komfort. Hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön är ett problem i många byggnader. Arbetet för att minska hälsorelaterade riskfaktorer berör bland annat buller, dålig luftkvalitet, inomhustemperatur och höga radonhalter i bostäder och allmänna lokaler. När åtgärder vidtas för att förbättra inomhusmiljön bör lösningar sökas som även bidrar till lägre eller lika energianvändning.

Stadens alla nämnder och styrelser som äger, bygger, förvaltar och brukar lokaler har ansvar för en sund inomhusmiljö i de egna lokalerna.

Delmål 6.3. Bullernivåerna inomhus ska minska

För stadsdelsnämnden handlar målområdet om att verksamheter som förskolor, vård- och omsorgsboenden, gruppboenden, korttidshem och dagliga verksamheter ska ha god luftkvalitet och goda ljudnivåer för brukare och personal. Fysiska skyddsronder genomförs regelbundet i alla förvaltningens lokaler tillsammans med skyddsombud för att identifiera och åtgärda brister och risker.

Delmål 6.4. Luftkvaliteten inomhus ska bli bättre

En god ventilation förebygger olika typer av risker i inomhusmiljön, bl.a. genom att tillföra frisk luft och att transportera bort fukt och eventuella föroreningar.

Under detta miljömål har förvaltningen inga aktiviteter satta i verksamhetsplanen. Detta för att en god inomhusmiljö är något förvaltningens lokaler alltid ska ha och ett arbete som lokalfunktionen ständigt arbetar med.